

DE ZIEL VAN EEN DIER

*Een rechtvaardige zorgt goed voor zijn vee,
een goddeloze is alleen maar wreed. (Spreuken 12,10)*

*God, zegen Knak
Hij is nu dood
Zijn tong, verhemelte, was rood
Toen was het wit
Toen was hij dood
God, zegen Knak*

*Hij was een hond
Zijn naam was Knak
Maar in zijn hondelichaam stak
Een beste ziel
Een verre tak
Een oud verbond
God, zegen Knak*

Het is een gedicht van Jan Hanlo en het heet *Hond met bijnaam Knak*. Gek: een gebed voor een hond? Ja, en zeker omdat het bijna over een mens lijkt te gaan. 'Een beste ziel', 'een oud verbond' – dat zijn toch woorden die alleen op mensen van toepassing zijn? Of...? Nee, bij nader inzien toch niet. Want wie goed kijkt ziet dat Hanlo Bijbelse beelden gebruikt.

Een oud verbond – die woorden zijn een echo van een verhaal uit Genesis. Een verhaal dat vertelt hoe God na de zondvloed een verbond sloot met heel de schepping. Niet alleen met gelovigen, en ook niet alleen met mensen. Nee, met alles wat leeft: mens en dier. '*Hierbij sluit ik een verbond met jullie en je nakomelingen. En met alle levende wezens die bij jullie zijn: vogels, vee en wilde dieren, met alles wat uit de ark is gekomen, alle dieren op aarde.*' - 'En dus ook met Knak,' moet Hanlo gedacht hebben. Inderdaad: een oud verbond. En dat van die ziel is ook Bijbels. Want al zei mijn lieve oma altijd: 'Ach, een dier heeft toch geen ziel te verliezen' - gelijk had ze niet. Al kon mijn oma dat niet weten, want het is altijd wegvertaald – tot in onze Nieuwe Bijbel Vertaling toe. Daar staat wat vlakjes: 'Een rechtvaardige zorgt goed voor zijn vee.' Maar de Bijbelschrijver noteerde letterlijk (en u weet: ik neem de Bijbel graag letterlijk): 'Een rechtvaardige kent *de ziel* van zijn vee.' Dieren hebben dus ook een ziel.

Toegegeven, het staat in het boek Spreuken en dat boek slaan wij meestal over. Maar dat is jammer, want het is een bijzonder boek. Het bestaat uit kralenkettingen van losse wijsheidsspreuken. Spreuken uit Israël's wijsheid, maar soms ook letterlijk overgenomen uit wijsheidsboeken van omringende volkeren. De Geest van Gods wijsheid waait kennelijk ook in andere religies. In die kralenkettingen van wijsheid zijn soms volledig achterhaalde wijsheden te lezen, maar meer dan eens ook pareltjes van levenskennis. Zoals deze, over een boer die hart heeft voor zijn dieren. Hij kent de ziel van zijn dieren. Ziel, het betekent in de taal van de Bijbel ook 'keel' – de plek waar de levensadem in- en uitgaat. De boer kent de keel van zijn beesten. Het betekent dat hij uit hun geluid kan afleiden hoe ze zich voelen of wat ze nodig hebben.

Het contrast met onze bioindustrie moet bij het lezen van deze woorden meteen in het oog springen. In onze cultuur is een dier een product geworden. Of liever, een déél van de dieren. Want er is nog nooit een tijd geweest waarin er zoveel aandacht en geld werd besteed aan huisdieren als vandaag de dag. Niets is goed genoeg voor onze hond of kat of kanarie. Als het pijn lijdt, lijden wij mee. Maar 's avonds eten wij met het grootste gemak een goedkoop karbonaasje dat (zoals 'Wakker dier' zegt) op de barbecue meer buitenlucht krijgt dan toen het nog een varken was. Een dier uit onze veestapel is een industrieel product geworden, een willoos object ten dienste van onze consumptie. Je hoeft er geen vegetariër voor te zijn of lid van de Partij voor de Dieren om te zien dat de productie van ons vlees nu niet bepaald diervriendelijk valt te noemen. Daar mogen wij de boeren niet op afrekenen. Zij zitten gevangen in een economisch keurslijf dat hen dwingt tegen steeds lagere kosten te produceren. Ik zag een spotprent van een vrouw die voor een schap in de supermarkt staat en zucht: 'Oei, wat is het vochtig toiletpapier duur.' Waarop haar man naast haar droog zegt: 'We kunnen ook 50 plakken ham kopen. Dan zijn we voordeliger uit.' Wrange humor over een ernstige zaak: vlees wordt soms aangeboden voor dump Prijzen. De boer kent misschien nog wel de ziel van zijn vee, maar de consument niet meer. En het is de consument die betaalt en dus bepaalt. En consumenten – en laten we dus maar zeggen: u en ik – kunnen gemakkelijk onze ogen sluiten voor de manier waarop ons stukje vlees op ons bord is gekomen, want dat speelt zich af buiten ons blikveld.

De tijd dat er op het erf achter een varken werd gehouden en dat op een zeker moment werd geslacht, ligt ver achter ons. Die tijd vinden wij nu primitief. Maar toen realiseerde men zich nog dat een dier het leven liet voor onze voedselvoorziening. Het slachten ging dan ook met respect

gepaard. Een respect dat bijna zo oud is als de mensheid, want de mythen en rituelen uit de tijd dat de mens nog een jager was getuigen van een diepe betrokkenheid bij het dier dat moest sterven om ons in leven te houden. Primitief? *Wij* zijn primitief! Het houden en slachten van vee vindt weliswaar keurig clean buiten ons blikveld plaats: wij zien alleen het abstracte stukje vlees op ons bord. Maar daarachter gaat vaak een wrede wereld schuil. Wij kennen de ziel van het vee niet meer. En daardoor gaat onze cultuur steeds meer de trekken vertonen van het tegenbeeld van die rechtvaardige uit Spreuken: de goddeloze wiens ontferming meedogenloos is.

Ik weet wel: met zulke zaken worden wij het liefst niet in de kerk geconfronteerd. Het liefst worden wij getroost, geïnspireerd, bevestigd of gepamperd. En inderdaad, daar is ook een tijd voor. Maar de Bijbel inspireert en troost en bevestigt niet alleen, hij ontregelt ons ook – vooral waar wij bewust of onbewust op dwaalwegen raken. De Bijbel heeft oog voor onze ziel, maar – ook die van een dier. En als wij dat niet hebben, botsen we. God heeft immers een verbond met al wat leeft.

Daar heeft het christendom in haar geschiedenis nooit echt veel oog voor gehad. Dwarsliggers als Franciscus van Assisi en Albert Schweitzer wel. Zij zagen wat de meerderheid over het hoofd zag: alles wat ademt, ademt Gods Geest. En daar ga je dus met respect mee om. Eerbied voor het leven. Dat zal voor velen te soft klinken. Maar ik ben er zeker van dat er een tijd komt waarin de mensheid met ongeloof terugkijkt naar onze tijd: ging men in die tijd zo met dieren om? Dan zal wat wij vanzelfsprekend vinden, de mensen met diepe afschuw vervullen. Zoals wij met afschuw terugkijken naar de tijd van de slavernij die men toen, op een uitzondering na, ook de gewoonste zaak van de wereld vond.

Iemand vroeg: 'Waarom richten kerkelijke diaconieën zich alleen op mensen en niet op dieren?' Zulke vragen kunnen je ogen plots openen voor wat eerst een blinde vlek was. Waarom niet ook voor dieren? Omdat hun nood minder belangrijk is dan die van mensen? Ik heb God die twee nog nooit tegen elkaar uit horen spelen. Integendeel, in het boek Spreuken houdt Hij ons een spiegel voor: in wie herkennen wij ons – in de rechtvaardige die met eerbied omgaat met levende wezens of in de goddeloze die niet maalt om meedogen met levende have? Hebben wij een hart voor wat leeft? God wel. Het zijn zijn schepselen. Hij heeft ook hen zijn adem ingeblazen. Hij heeft een verbond met hen. Dat wil zeggen dat hij zich met hen *verbonden* heeft. Dan mogen wij dat niet verbreken. Zeg dus niet dat de zorg voor dieren niets met geloof te maken heeft. Geloof in de Bijbelse zin speelt een rol tot in de filialen van Albert Heyn,

Preek gehouden op 11 juli 2010 in De Morgenster in Papendrecht
Bron: www.pietvandie.nl

C-1000 of Jumbo. Gods Geest wil heersen tot in onze keuken. Ons geloof is af te lezen aan wat wij op tafel zetten. Laten onze keuzes dan ook welbewust zijn.